

In dwarsverband II: Interdisciplinair onderzoek binnen de Neerlandistiek

Colloquium georganiseerd door Werkgroep Cultuurstudies,
Erasmus Leerstoel voor Neerlandistiek, Universiteit van Wrocław

16 mei 2024, 9:00-13:30, Bibliotheek Nederlands, ul. Uniwersytecka 28a

Programma

9.00-9:15 Welkomstwoord, koffie

9:15-10:00 KEYNOTE

Gaston Franssen, Universiteit van Amsterdam

Wat literatuur ons kan leren over mediaschandalen: het interdisciplinaire schrijverschap van Jacob Israël de Haan (1881-1924)

10:00-10:15 koffie

10:15- 11:30

Irena Barbara Kalla, Universiteit van Wrocław

Jeugdliteratuur in interdisciplinair dwarsverband

Siegfried Huigen, Universiteit van Wrocław

***Oud en Nieuw Oost-Indiën (1724-1726)* van François Valentyn (1666-1727) gelezen vanuit de ‘geschiedenis van kennis’**

Jan Urbaniak, Universiteit van Wrocław

Op het raakvlak van theologie en literatuur. De tale Kanaäns als imago van de ‘fijnen’ in de *Historie van mejuffrouw Sara Burgerhart (1782)* van E. Wolff en A. Deken

11:30-12:00 koffie

12:00-13:15

Judyta Kuznik, Universiteit van Wrocław:

Het Nederlandse publieke discours over Japan medio negentiende eeuw

Jan Załęcki, Universiteit van Wrocław

In Reynaerds loze voetsporen... Onderzoek naar het zangspel *Reinaert de Vos* (1909) van Raf Verhulst en August De Boeck en het vraagstuk van multimodaliteit

Ewa Dynarowicz, Universiteit van Wrocław

Het referentiekader van schrijvers met een islamitische achtergrond

13:15 Afronding, koffie

Abstracts:

prof. Gaston Franssen, Universiteit van Amsterdam

Wat literatuur ons kan leren over mediaschandalen: het interdisciplinaire schrijverschap van Jacob Israël de Haan (1881-1924)

Volgens media-theoretici leven we in een maatschappij die 'verzadigd' is van schandalen. Grote schandalen – recente voorbeelden zijn het Nederlandse toeslagenschandaal of het 'British Post'-schandaal – domineren de krantenkoppen, terwijl kleinere schandalen rondom politieke misstappen, koninklijk wangedrag of in ongenade gevallen beroemdheden verder voeding geven aan onze dagelijkse gesprekken. Schandalen zijn bij uitstek interdisciplinaire fenomenen: het zijn sociaal-politieke realiteiten, mediaspektakels, maar ook narratieve constructies met een plot, personages, een ontknoping en een bepaald esthetisch effect. Zo bezien, vormt de hedendaagse 'schandaalcultuur' een uitstekende voedingsbodem voor interdisciplinair onderzoek op het snijvlak van de sociale wetenschappen, de mediastudies en de literatuurwetenschap. In deze bijdrage breng ik, startend vanuit de literatuur, in kaart wat zo'n onderzoek zou vereisen – en wat het zou kunnen opleveren – door een analyse te presenteren van het schandaalverwekkende werk van de Nederlandse auteur Jacob Israël de Haan (1881-1924). De Haan staat bekend als schrijver van 'schandaalromans', als een polemische journalist die misstanden aan de kaak stelde door 'schandaal te maken', maar ook als figuur die zélf de spil vormde van menig schandaal. Een nadere, interdisciplinaire blik op De Haan, opererend ten tijde van het prille begin van de mediacultuur alsook de professionele onderzoeksjournalistiek, biedt inzicht in het provocatieve en schandaleuze karakter van de moderne, avantgardistische literatuur, maar ook in de medialogica en politieke impact van hedendaagse schandalen.

prof. Irena Barbara Kalla, Universiteit van Wrocław

Jeugdliteratuur in interdisciplinair dwarsverband

Jeugdliteratuur is een cultuurfenomeen en communicatieproces (Ghesquière 2009) dat in het kader van literatuurwetenschap onderzocht kan worden maar dit kader alleen blijkt vaak ontoereikend. Dit omdat in jeugdliteratuur het hele gamma van verschijnselen beschreven worden die met de kindertijd en adolescentie verbonden zijn, zoals opgroeien, interacties met de omgeving (ouders, leraren, leeftijdgenoten; maar ook verschillende ruimtes – school, stad, natuur in brede zin), initiatieprocessen (individueel, maatschappelijk), enzovoort. Daarnaast functioneert jeugdliteratuur in maatschappelijk verband waarin ze bijvoorbeeld educatieve functie vervult. Jeugdliteratuur moet dus gezien worden als onderdeel van de hele cultuur die met de kindertijd verbonden is. De complexe problematiek van kindertijd en adolescentie valt onder Childhood Studies. Childhood Studies is een geïntegreerde benadering van het onderzoek naar kinderen en jongeren in de kunst, geesteswetenschappen, natuurwetenschappen, sociale wetenschappen, geneeskunde en rechten, met telkens hun subdisciplines. In mijn presentatie zal ik mijn lopende projecten op het gebied van jeugdliteratuur bespreken die laten zien hoe het onderzoek naar jeugdliteratuur kan profiteren van kruisbestuiving met andere perspectieven.

prof. Siegfried Huigen, Universiteit van Wrocław

Oud en Nieuw Oost-Indiën (1724-1726) van François Valentyn (1666-1727) gelezen vanuit de 'geschiedenis van kennis'

Oud en Nieuw Oost-Indiën (5 delen, meer dan 5.000 foliopagina's, duizenden kaarten en illustraties) van François Valentyn is een bijzonder invloedrijke tekst in de geschiedenis van het Nederlandse kolonialisme. Geschiedenissen van Indische literatuur besteden er ook aandacht aan, maar hoofdzakelijk vanwege de vermakelijke anekdotes die erin staan. Voor het grootste deel bleef het werk ongelezen. Deze verwaarloosde delen kunnen binnen het blikveld van de onderzoeker worden gebracht als de focus ligt op de kennis die het hele werk beschikbaar maakte. Rondom kennis heeft zich in de 21e eeuw een nieuw onderzoeksgebied ontwikkeld als de 'geschiedenis van kennis', dat niet alleen betrekking heeft op de inhoud van kennis, maar ook op de praktijken van kennisproductie, en de medialisering en circulatie ervan. Valentyns werk zal in de presentatie worden gebruikt om deze benadering te illustreren.

dr Jan Urbaniak, Universiteit van Wrocław

Op het raakvlak van theologie en literatuur. De tale Kanaäns als imago van de 'fijnen' in de Historie van mejuffrouw Sara Burgerhart (1782) van E. Wolff en A. Deken

De studie over de 18e-eeuwse bestseller *De historie van mejuffrouw Sara Burgerhart* biedt een tal mogelijkheden voor een boeiend onderzoek naar de laatste decennia van de Nederlandse verlichting. Deze periode kan gezien worden vanuit verschillende invalshoeken, waarbij de letterkundige benadering niet de enige is. In mijn recente onderzoek naar de roman ben ik bezig met de beeldvorming van de 'fijnen' – een groep van nogal orthodoxe, maar tegelijk ook zeer 'kwezelachtige' en hypocriete gelovigen, waarvan de rol voor de plot van de roman niet te onderschatten is. Hun beeld wordt in de roman zichtbaar bespottelijk gemaakt, waarvoor Wolff en Deken verschillende al dan niet retorische middelen gebruikten. Een van deze is de tale Kanaäns – een soort mystieke 'hemeltaal' die onttrokken is aan gewone dingen van alledag. In de monden van de 'fijnen' klinkt deze taal echter helemaal niet hemels. Hij wordt tot een weinig begrijpelijk en nogal ouderwets jargon dat zowel bewijs is van een gebrekkige kennis van de Bijbel bij de 'fijnen' als van hun losse moraal. Wolff en Deken proberen daarmee het slechte imago van deze religieuze groepering te benadrukken. In mijn presentatie zal ik enkele voorbeelden van deze slechte beeldvorming de revue laten passeren.

dr Judyta Kuznik, Universiteit van Wrocław

Het Nederlandse publieke discours over Japan medio negentiende eeuw

Japan bleef voor de meeste Europeanen en de Amerikanen in de eerste helft van de negentiende eeuw een weinig bekend land totdat commodore Perry met een Amerikaanse vlooteskader het land met dwang opende. Vanwege de politiek van beperkte contacten met de christelijke landen die Japan sinds de eerste helft van de zeventiende eeuw volgde konden alleen de Nederlanders een handelskantoor in de baai van Nagasaki onderhouden. Niettemin kwamen herhaaldelijk schepen van andere westerse naties in Japanse wateren met als gevolgen gespannen situaties of zelfs conflicten met de Japanners. Hieraan werd aandacht gegeven in Nederlandse kranten en in de boeken van personen die in Nagasaki gestationeerd waren geweest. Het doel van deze presentatie is het beeld van het Nederlandse publieke discours over Japan in het begin van de jaren 1850, kort voor de aankomst van de Perry-missie, te schetsen.

mgr Jan Załęcki, Universiteit van Wrocław

In Reynaerds loze voetsporen... Onderzoek naar het zangspel *Reinaert de Vos* (1909) van Raf Verhulst en August De Boeck en het vraagstuk van multimodaliteit

Muziektheater is een zeer complex onderzoeksmateriaal vanwege het uiterst multimodale karakter. Het onderzoek ernaar vergt dus ook een speciale aanpak die met de vele relevante (tekstuele, muzikale, visuele, etc.) gegevens rekening houdt. Het is niet evident om een universele onderzoeksmethode te ontwikkelen die op ieder van dit soort werken toepasbaar is. Dit probleem is ook een belangrijke kwestie in de beginfase van mijn doctoraatonderzoek, waar ik me nu bevind. In mijn presentatie wil ik de aandacht vestigen op de benadering van muziektheaterwerken die gebaseerd zijn op de Middelnederlandse literatuur in de hedendaagse onderzoekspraktijk. De casus die ik onder de loep wil nemen is het zangspel *Reinaert de Vos* op de tekst van Raf Verhulst met muziek van August de Boeck. Dit is een van de weinige werken uit mijn onderzoekscorpus waar al meerdere studies over bestaan. Deze *Reinaert* wordt vooral uitvoerig behandeld door Frank Teirlinck (2013) en Adelheid Ceulemans (2014) op de bladzijden van het Reynaertjaarboek *Tiecelijn*. De onderzoekers richten zich respectievelijk meer op muziek en op het libretto. Deze artikelen vormen het uitgangspunt voor de bespreking van de mogelijke methodes in mijn onderzoek.

dr Ewa Dynarowicz, Universiteit van Wrocław

Het referentiekader van schrijvers met een islamitische achtergrond

Het werk van Kader Abdolah bevat veel intertekstuele verwijzingen naar soefipoëzie, de Koran en de *sira* – de biografie van profeet Mohammed. Deze elementen krijgen gewoonlijk onvoldoende aandacht omdat ze buiten het gezichtsveld en de expertise van neerlandici vallen. Het loont echter de moeite dit referentiekader te onderzoeken, omdat referenties niet alleen een rol spelen op een narratief niveau maar voor Abdolah ook een middel zijn om zich op een bepaalde manier aan zijn lezerspubliek te presenteren en een standpunt in te nemen in maatschappelijke debatten over migratie.